

Open Monumentendag 2026

Gemeente Oude IJsselstreek
12 september 2026 van 10 tot 17 uur

Verloren erfgoed en erfgoed in gevaar

Met het Europese thema 'Heritage at risk', in Nederland vertaald naar **Veerkrachtig erfgoed in tijden van onzekerheid**, hebben wij als comité Open Monumentendag Oude IJsselstreek gekozen voor Gendringen als centrale plaats van de activiteiten.

Daarbij dachten we allereerst aan het geboortehuis van de belangrijke dichter en landbouwkundige Anthonie Staring (*1767 †1840), de Bringenborg, dat in 1971 jammer genoeg is gesloopt, en aan het Posthuis in de Grotestraat dat we nog wél hebben maar dat al zolang leeg staat. Rond die twee organiseren we sowieso iets moois.

Gendringen kent ook monumenten die bedreigd zijn geweest maar nu als herboren zijn, zoals het koetshuis en de pastorie van de n.h.-kerk die al ver klaar zijn en aan de bouwplannen voor de r.k.-kerk die nog op stapel staan. De graven op 't Olde Kerkhof zijn in kaart gebracht en op de plek van de Oevelgunne doen we iets en niet te vergeten op de plek van het voormalige tramstation. Dit is een greep uit het lijstje. We hebben samenwerking gezocht en gevonden met Stichting Gendringen Leefbaar en met alle monumenteigenaren.

Ook veel (25) monumenten elders in de gemeente openen hun deuren en/of organiseren zelf iets, te herkennen aan de OMD-vlag. In deze krant leest u er meer over. Achter in de krant het programma en een kaartje met alle locaties. De spectaculaire opening zal zijn om 10.00 uur bij het Posthuis.

Het slot van de dag zal om 16.30 uur de uitreiking van de monumentenprijs zijn aan de Stichting Erfgoed Martinuskerk Etten die de voormalige r.-k. St. Martinuskerk zo prachtig heeft gerestaureerd.

Van harte welkom. En neem alsjeblieft lekker weer mee.

Met een monument ben je nooit klaar

'Gek eigenlijk,' bijt wethouder John Haverdil de spits af, 'Op vakantie bezoeken mensen alle kerken en kastelen die ze tegenkomen en vinden ze de geschiedenis interessant. Maar als het over hun eigen dorp gaat, zeggen ze: 'Cultuur en erfgoed, daar houd ik niet van. Geschiedenis, dat interesseert me niet.' Maar intussen hebben ze dus wél wat met cultuur alleen beseffen ze dat niet.'

'Cultuur heb ik met de paplepel ingegoten gekregen,' vertelt burgemeester Laura Werger. 'Eigenlijk weet ik niet beter dan dat het bij het leven hoort. Als kind woonde ik in Friesland en heb ik alle kerken en musea bezocht. Mijn moeder gaf er rondleidingen voor de VVV, dus de monumenten in Friesland ken ik wel. In Engeland zijn alle landgoederen en landhuizen lid van de National Trust. Die zorgt ervoor dat er openstellingen zijn en dat het erfgoed bewaard blijft, vreemd eigenlijk dat Nederland dat niet heeft, Engeland heeft dat al jaaaan. We hebben wel instanties als Monumentenzorg en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, maar hun aanpak is toch heel anders. Als familie – mijn moeder is Brits dus we waren 's zomers vaak in Engeland - waren we ook lid, en dus sponsor, en daarmee ondersteunden we het erfgoed.' Een vroege herinnering van burgemeester Werger zijn de mummies van Wiuwert. In deze Friese plaats stond een kerkje op een terp waar mensen begraven lagen die gemummificeerd waren. Tijdens werkzaamheden in 1765 werden bij toeval die gaven lichamen in de grafkelder gevonden.

Wethouder Haverdil herinnert zich de prachtige Cuyperskerk in het historische hart van Ulft, met herenhuisachtige woningen en de pastorie. 'In het kader van de wederopbouw na de oorlog moest alles nieuw en strak, en de kerk moest groter. Alles werd afgebroken! Ik zat toen op de kleuterschool en ik weet nog goed dat wij uit veiligheidsoverwegingen de school uit moesten omdat de toren naar beneden kon komen. Er was in die tijd weinig cultuurbesef, alleen het klooster is bewaard gebleven.'

Beiden wonen in een monument, Haverdil op het DRU-Industriepark in industrieel erfgoed waarvan hij zegt: 'Dat hoeft niet af, al moet ik me af en toe beheersen als ik sommige ongefverfde muren zie, maar die hebben we bewust zo gelaten.' Zoals bekend was hij betrokken bij de transformatie van het industrieel erfgoed van de DRU. Ter voorbereiding daarvan ging hij in 2007-2008 met het college en de raad naar de bakermat van de ijzerindustrie in Engeland. Hij liet geen duur

Burgemeester Laura Werger en wethouder John Haverdil voor de Gent bij het gemeentehuis in Gendringen

onderzoek doen maar ging zelf vergelijkbare projecten bezoeken. Later ging hij nogmaals met ondernemers en met de toeristische sector om te kijken of daar goede voorbeelden waren. Ze gingen ook naar projecten die ze niet zo geslaagd vonden.

Burgemeester Werger woonde in Zutphen in een rijksmonument in hartje binnenstad. Nu woont ze in Varsseveld in een gemeentelijk monument, het kwam toevallig op haar pad. Ze zegt: 'Het heeft zijn charme maar er zijn ook nadelen. Met een monument ben je nooit klaar. Dakgoten, lood, kozijnen, hoge plafonds, brede plinten, deurposten, ik heb lange ladders moeten kopen om bij het plafond te kunnen. 's Winters is het niet warm te krijgen en 's zomers niet koud, dubbel glas kan niet altijd, wat wel complex is want je wilt ook comfort. Gelukkig kan een combinatie van klassiek en modern heel mooi zijn.'

'Mensen kiezen er bewust voor om in een monument te wonen,' zegt wethouder Haverdil. 'Tegenwoordig komen ze eerst naar het gemeentehuis om te vragen: Wat kan wel, wat kan niet.' Burgemeester Werger vult aan: 'Een monument moet leven en gebruikt worden. Veel mensen denken 'Oei, bij een monument mag je niks.' Het is ook niet eenvoudig, je kunt niet even naar de bouwmarkt en kopen wat je nog zoekt, een monument kan je handenvol geld kosten. Als gemeente moeten we uitkijken dat we de eigenaren niet klemzetten met regels zodat hij of zij niks meer kan. In het verleden werd wel gezegd: 'Vraag maar een vergunning aan voor alle zekerheid,' maar dan jaag je mensen op kosten. Alles bij het oude houden, helpt ook niet. Als het goed gebeurt, worden er nieuwe monumenten toegevoegd.'

Fantastisch, dat er op Open Monumentendag in onze gemeente gelegenheid is voor mensen om monumenten te bezoeken en er de waarde van te (gaan) zien, vinden beiden. 'Want met een monument ben je nooit klaar.'

Monumentenprijs 2026 voor Stichting Erfgoed Martinus Etten

De Monumentenprijs 2026 is toegekend aan de Stichting Erfgoed Martinuskerk Etten vanwege de restauratie en realisatie van de herbestemming van de voormalige rooms-katholieke parochiekerk St. Martinus aan de Dorpsstraat in Etten.

Ieder jaar met Open Monumentendag reikt het Monumentenplatform van de drie oudheidkundige verenigingen in de gemeente Oude IJsselstreek deze prijs uit aan een instantie of persoon/personen die zich bijzonder hebben ingezet voor behoud en restauratie van een monumentwaardig historisch pand in de gemeente.

De kerk is gebouwd in 1923-1924 ter vervanging van een waterstaatskerk uit 1844, naar een ontwerp van Joseph Cuypers (1861-1949), een zoon van de bekende Pierre Cuypers. Het exterieur van de kerk is opgetrokken in een zakelijke stijl waarbinnen weinig uitgesproken historische stijkenmerken zijn aan te wijzen. De duidelijkste tendensen zijn die van het baksteen-expressionisme en neogotische invloeden. In deze fase van zijn werkzame leven brak de architect Joseph Cuypers met een in strakke symmetrie uitgevoerd kerkgebouw. In tegenstelling tot het exterieur van de kerk is het interieur rijk uitgevoerd. In deze kerk heeft menige Ettenaar de belangrijkste

momenten van zijn/haar leven meegemaakt. Maar het kerkbezoek ging de laatste decennia achteruit en de kosten bleken bijna niet meer op te brengen. Gelukkig was de kerk in 1999 Rijksmonument geworden

25 Jaar later, in 2024, werd de kerk aan de eredienst onttrokken. De enthousiaste leden van de Stichting Erfgoed Martinuskerk Etten realiseerden er een Multifunctioneel en Cultureel Centrum (MECC) die daarmee een nieuwe toekomst heeft als ontmoetingsplek voor verenigingen, cultuur en gemeenschapsactiviteiten, terwijl het waardevolle erfgoed behouden blijft. Met veel overleg en veel inzet, met nog meer handen-uit-de-mouwen en met de goede mensen op de goede plek, is het allemaal wondermooi

gelukt. De aannemer was Van Dulmen uit Etten, de kunstschaten hebben soms een andere plek gekregen, maar zijn er allemaal. De indeling is natuurlijk behoorlijk veranderd, bijvoorbeeld met toevoeging van licht, maar het is allemaal bijzonder goed gedaan. Bovendien blijft het zelfs een kerkgebouw: ook kerkdiensten zijn er mogelijk. Aan de buitenkant is eigenlijk niets veranderd.

Kerk Martinus B.V. is verantwoordelijk voor de commerciële exploitatie en de Stichting Erfgoed Martinuskerk Etten waakt als eigenaar over het erfgoed, het gebruik door lokale verenigingen en de maatschappelijke functie van de kerk. De oude elementen zijn zoveel mogelijk blijven zitten of hergebruikt waardoor de uitstraling en de atmosfeer zeker veel geïnteresseerden (kunstenaars, exposities enz.) van buiten het dorp zullen aantrekken.

Een plek voor samenkomst van jong en oud, cultuur en sport, rouw en trouw, individuen, kleine groepen en grote groepen inwoners, maar bovenal een plek waar eenieder zich thuis voelt nu én in de toekomst, dit mede dankzij de grote groep vrijwilligers.

De feestelijke uitreiking van de Monumentenprijs door burgemeester Laura Werger zal plaatsvinden op Monumentendag om 16.30 u. op Monumentendag om 16.30 uur. De prijs bestaat uit een fraaie oorkonde met pentekening en een historische en bouwkundige beschrijving van het pand.

Hartelijk gefeliciteerd
Stichting Erfgoed Martinuskerk Etten.

't Olde Kerkhof Gendringen

De begraafplaats in Gendringen (splitsing Walseweg/Wiekenseweg) werd in 1842 in gebruik genomen als algemene begraafplaats en was bedoeld voor de gehele Gendringse gemeenschap ongeacht rang, stand of levensbeschouwing. Toch werd er een scheiding aangebracht: er liep ooit een diagonaal pad vanaf de toegangspoort naar de verst gelegen hoek van het terrein.

Door loting werd beslist dat de linkerzijde (zuidelijk) van dat pad bestemd was voor het rooms-katholieke bevolkingsdeel terwijl de rechterzijde (noordelijk) toeviel aan de protestantse gemeenschap. Elk had een eigen doodgraver. Het pad viel onder gezamenlijk beheer.

Het grootste deel van de graven is inmiddels verdwenen of niet meer als graf herkenbaar. De natuur maakte zich meester van de dodenakker. Toch zijn her en der nog 19-eeuwse stijlkenmerken zichtbaar. Zoals de stenen hekpijlers bij het toegangshek die je neo-classicistisch

zou kunnen noemen. Op het r.-k. deel zijn neo-gotische kenmerken te zien. Enkele smeedijzeren zerken zijn ongetwijfeld afkomstig van de Ulftse ijzergieterijen.

Op een deel van de zerken zijn namen te lezen van gegoede Gendringse families zoals het familiegraf van Van Spengler (bewoners huize De Wildt). Het oudste graf dateert uit 1843. Aan de voet van de zogeheten calvariegroep (zuidkant), bevinden zich graven van Gendringse pastoors.

Door een constructieve samenwerking tussen buurtbewoners, Oudheidkundige Vereniging en de gemeente is de begraafplaats opgeknapt en in 2016 heropend als wandel- en gedenkpark 't Olde Kerkhof. Sinds 2022 is er ook het herdenkingsmonument 'Opdat Wij Niet Vergeten' te vinden.

Op Open Monumentendag zijn vrijwilligers aanwezig om te vertellen over de graven en er is een klein boekje beschikbaar met informatie.

Het Posthuis in Gendringen

Hotel het Posthuis anno 1903. Let op de katten op het afdakje. Illustratie W.K. de Bruin

Gendringen is een dorp met een lange geschiedenis en een herkenbaar eigen karakter. Het Posthuis past in dat verhaal. Het roept herinneringen op aan gastvrijheid, bijeenkomsten, feesten en gesprekken.

Tegelijk is het onderdeel van een groter geheel met name dat van de lokale ondernemers. Zij droegen in verschillende perioden bij aan voorzieningen, werkgelegenheid en levendigheid in Gendringen. In dat verband mag de inzet van de familie Heijnst niet onvermeld blijven. Met investeringen en betrokkenheid maakten zij deel uit van de ontwikkeling van het dorp. De geschiedenis van de familie en hun winkelactiviteiten aan de Grotestraat in Gendringen gaat meerdere generaties terug tot in de 20e eeuw. De familie Heijnst exploiteerde aanvankelijk een lokale winkel en vastgoedactiviteiten rondom de Grotestraat en het Kerkpad. Nabij hun woning was een HETO-winkel (HEijnst/TerhOrst). Het pand aan de Grotestraat 35 is door de jaren heen steeds verder uitgebreid en gemoderniseerd en later verhuisd naar aan de Grotestraat 42. De Heto-formule ging over naar Super de Boer, Coöp en thans de PLUS.

Het Posthuis

Het Posthuis is een eeuwenoud pand dat vele functies kende, zo was het van 1903 tot 1907 een hotel waarvan Johan Frederik Avenarius eigenaar en logementhouder was; het heette toen nog De Pelikaan maar in de volksmond

Hotel Avenarius, in 1907 verhuisde hij naar Ruurlo waar hotel Avenarius nog steeds bestaat.

Naast hotel, restaurant en café was het de plek waar de postkoetsen stopten en waar de postkoets naar Zutphen en Deventer vertrok. Aan de overkant van de straat was café Knaven (later Van Uhm) en naast het café was de paardenstalling voor de paarden van de postkoets. Vanaf ongeveer 1890 stopte hier ook de tram die de verbinding vormde tussen Terborg en - over de grens - Anholt/Isselburg. Later werd er aan de Rijksweg (thans Anholtseweg) een echt tramstation gebouwd. Eind 20e eeuw werd het hotel verbonden met het naastgelegen oude postkantoor. In dit pand werden bowling- en kegelbanen aangelegd en in 1926 ontstond Kegelclub De Vriendschap die dit jaar haar honderdjarig bestaan vierde. Opgericht bij destijds de familie Van Dielen, met eigen banen en eigen leden. Met wedstrijden en vooral veel kameraadschap. Wie destijds lid wilde worden, kwam er niet zomaar bij; honderd procent van de leden moest akkoord zijn. De Vriendschap kegelt tegenwoordig in Doetinchem.

Open Monumentendag zal op spectaculaire wijze worden geopend om 10.00 uur op het voorplein van Het Posthuis. Met toneel van Theatergroep Seizoenwerk uit Terborg en muziek van The Garden Rumours die ooit zijn opgericht in het Posthuis. Er is een terras en er is een kinderactiviteit. Komt allen.

Oranje- of kermiscomité, allen met een kokarde (een rozet of insigne), met staand 1e van links logementhouder Avenarius ca 1907

No. 4123. Uitg. A. Olthof, Gendringen. Hotel „Het Posthuis“ — Gendringen.

Verhalen van vroeger, ontmoetingen van nu

Azora en Stichting Gendringen Leefbaar organiseren bij Azora De Oevelgunne een gezellige activiteit waar verleden en heden elkaar ontmoeten. Alleen al de nieuwe locatie is de moeite waard om eens te bezoeken, maar deze dag draait vooral om elkaar ontmoeten, samen praten en herinneringen delen.

Er is een kleine foto-collectie die vast mooie gesprekken op gang brengt. Oudere inwoners kunnen vertellen hoe Gendringen er vroeger uitzag, welke winkels er waren, wie waar woonde en wat er allemaal gebeurde in het dorp. Voor jongeren is het een mooie kans om de verhalen achter de straten en plekken van nu te ontdekken.

Bij mooi weer is het terras geopend voor een kop koffie of iets fris. Is het weer wat minder? Dan maken we het binnen gezellig. Heeft u zelf nog oude foto's of een bijzonder verhaal? Van harte welkom. Zo kunnen we samen herinneringen ophalen én nieuwe herinneringen maken.

Aannemingsbedrijf Gerritsen Ulft bv

Frank Daamenstraat 21 Ulft Tel: 0315-683929 www.gerritsenuift.nl

Herinneringen aan Oud-Gendringen

Kleine Theo Soontiëns

Naar school

Het is 1961. Ik slenter met mijn broertje en buurjongen naar de kleuterschool vanaf de Anholtseweg, 'In het gootje lopen!' zei onze moeder altijd. Achter de GTW langs en voorlangs de loodsen met steenkolen. Daar liepen we, drie kleine kleuters, zonder ouderlijk toezicht; dat toezicht had wel wat beters te doen dan kinderen naar school brengen.

Na de 'Trammeloo's' liepen we via het bruggetje met de witte paaltjes de Grotestraat in, een aaneenschakeling van winkels, kappers en kroegen, van Benerink, Nusselder, Buijs, Rietman, Luimes, Doortje Putman, Rosendahl, Bresser, Knaven, Ebbers, Overgoor, Rosier, Tangelder, te Pas, van Dielen, Blumer, Mekers tot Zus Wiendels, namen die in onze geheugens gegrift staan en die aangeven hoe gevarieerd het winkelbestand toen was. Alleen Bresser is nog over. Met nog steeds de natuurstenen trap.

Overigens, de helft van het dorp kenden wij, katholieken, niet. Er liep een streep door de gemeenschap. Aan 'onze' kant de katholieken, aan de andere kant de protestanten. Toen mijn ouders in 1952 in Gendringen kwamen wonen, kwam mijnheer Buunk al meteen zeggen dat hij de katholieke kruidenier was, dat we niet per ongeluk naar de protestantse gingen. Zo waren er twee kerken. In de protestantse was in de kelder een bibliotheek waar de bewoner een trans-

portbedrijfje was begonnen. Dan langs 'onze' katholieke kerk. Op een dag kwam er een vers bruidspaar uit en mijn vriendje zei: 'Die vrouw hilde.' Ik was helemaal van slag. Een huilende volwassene, kon dat? Achter de kerk lag de kleuterschool met Zuster Emelda.

Postzegels halen

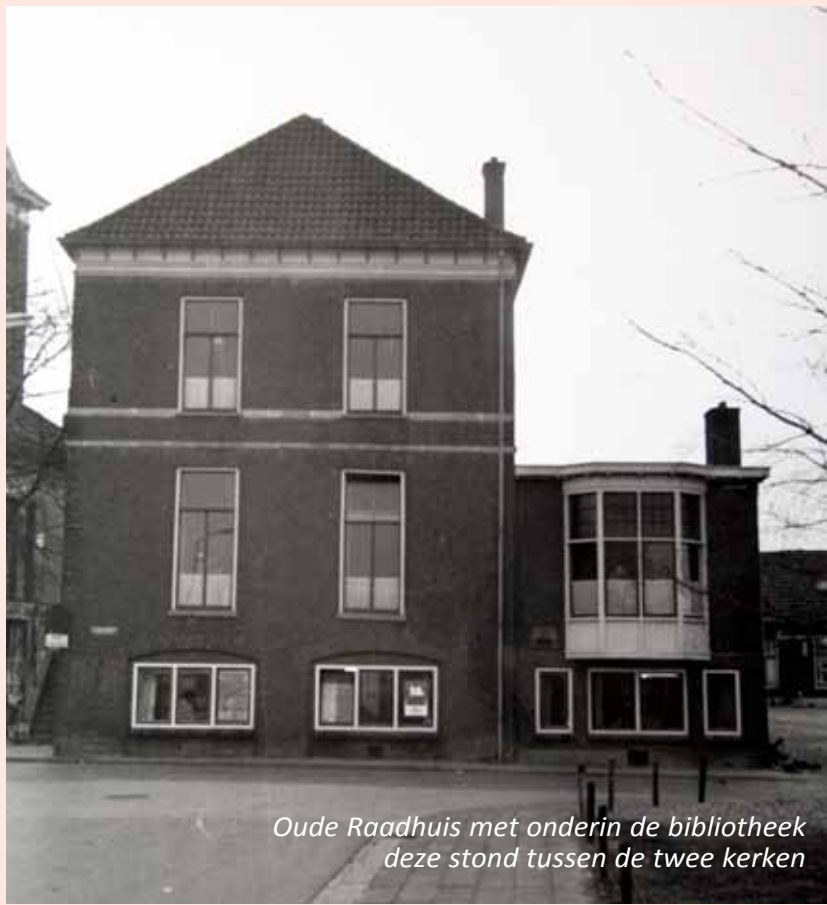
Soms moesten we met onze moeder naar het Wit-Gele Kruisgebouw, van de katholieken. Het oranje-groene kruis woog de protestantse kinderen. Je moest je uitkleden en werd gewogen. Van het postkantoor was er maar één, dat was voor iedereen. Het stond naast het Posthuis, een prachtig groot pand, dat er nog steeds staat. Mijn moeder duwde de grote deur open en het werd koeler en het galmde daar. Daarna linksaf en ineens werd het warmer en gezelliger. Een man zat achter tralies. Je bracht een pakje weg of haalde postzegels uit de postzegelautomaat aan de muur. Geld erin, aan de zwengel draaien en dan lag de zegel beneden in het vakje.

De gemeentehuizen

Mijn vader werkte op het gemeentehuis, eerst achter de

protestantse kerk in het raadhuis met onder in de kelder de bibliotheek. Een mevrouw stempelde de boeken af. Toen het oude raadhuis leeg stond, onderzochten mijn vriendjes en ik het gebouw op achtergebleven schatten. Daarna werd de oude burgemeesterswoning aan de Wiekenseweg gemeentehuis.

Het wapen van de gemeente Gendringen hing boven de deur. Mijn vader werkte er in een van de kantoortjes, met drie mensen, de hele afdeling Sociale Zaken. Ook geen echt gemeentehuis, ook al koestert de kunstenaar die er nu woont de drie ringen van Gendringen. Toen kwam het gemeentehuis aan de Brederodestraat. Met raadzaal en al. Vader werd ineens Chef van de afdeling met wel 10 mensen! En daarna kwam er een gemeentehuis van steen! Mooi in het midden tussen Ulft en Gendringen. Maar toen kwam de fusie met Wisch en lag het niet meer centraal. Mijn vader heeft het nieuwe gebouw net niet meer meegemaakt, maar als cultuurmakelaar mag ik er nu mijn sporen achterlaten. Dat voelt bijzonder!

Oude Raadhuis met onderin de bibliotheek deze stond tussen de twee kerken

Zomerconcert met Harmonie Terborgh

Harmonie Terborgh verzorgt op Open Monumentendag een zomerconcert als ode aan het Immaterieel Erfgoed. Dat het erfgoed onder druk staat weten we natuurlijk. We kijken om ons heen en zien oude gebouwen verpauperen.

Denk in Gendringen maar aan Het Posthuis, de verloren gegane Tramloods en het gesloopte geboortehuis van Staring. Kerken verliezen hun functie en staan dan ook meteen als gebouw onder druk.

Maar dan gaat het alleen over stenen. Een ander erfgoed staat evenzeer onder druk, namelijk het immaterieel erfgoed: onze gewoontes, tradities, rituelen, ambachten en sociale gebruiken. We horen wel eens dat er iets door Unesco op een lijst wordt gezet. Bijvoorbeeld, de bloemencorso's, en dan zijn ze in Varsseveld weer even erg trots.

Immaterieel erfgoed staat niet voor niets op een lijst. Dat moeten we verdedigen. We hebben even niet opgelet, het gedijde altijd goed en zo ineens verslechtert of verdwijnt het zelfs.

Makkelijk heeft Harmonie Terborgh het niet. Harmonieën en fanfares staan nog niet op de UNESCO lijst van immaterieel erfgoed. Als ze zichzelf niet opnieuw uit zou vinden, zou de harmonie zomaar uit de samenleving kunnen verdwijnen. En zeg nou zelf, is er zonder harmonie nog wel sprake van een samenleving? Onder voorzitterschap van Nico Gronert vond Harmonie Terborgh de afgelopen jaren de nodige veerkracht om een dreigende ondergang af te wenden. Door hun muziek, en door nieuwe plannen vinden ze nieuwe wegen. Door meer zichtbaar te zijn in de Terborgse samenleving verspreiden ze

het plezier van het samen muziek maken. Gezien de mobiliteit van sommige leden is het niet altijd makkelijk maar op een stevige kar gehesen, kan de harmonie heel Terborg bespelen.

Hoe mooi en toepasselijk is het dan, dat Open Monumentendag dit jaar wordt afgesloten door Harmonie Terborgh met een tintelend concert in de open lucht.

Daar laat zij horen hoe hun muziek kleur geeft aan belangrijke momenten in de samenleving. En dat doen ze samen met het roemruchte mannenkoor De Gorgelpiepen, ook al zo'n monument. Zo wisselt de muziek van de Harmonie af met hun vrolijke samenzang. Absoluut hoogtepunt van de avond is dan het optreden van de Terborgse zangeres Emma Ebbers die ons het kippenvel op de armen zal bezorgen.

Dat alles is vanaf 20.00 uur te bekijken en te beluisteren op het veldje op de hoek tussen Vulcaanstraat en Handelstraat in Terborg. Tegenover Bakker Ebbers. De toegang is helemaal gratis. Dus als je de hele dag heerlijk hebt rondgefietst en monumenten hebt bekeken, sluit je hem luisterend af om te genieten van ons immaterieel erfgoed.

Het tramstation in Gendringen

In 1881 werd het stoomtramlijntje Dieren-Doesburg geopend. Later werd de lijn doorgetrokken naar Gendringen, naar Isselburg en naar Arnhem. In die tijd waren de wegen slecht en het vervoer per tram was een enorme stap vooruit. Het was een belangrijke verbinding naar de haven van Doesburg, vooral belangrijk

voor goederenvervoer voor de ijzergieterijen. Voor het personenvervoer was het ook belangrijk, want men kon in Arnhem en Isselburg overstappen op de trein.

In 1956 reed de laatste stoomtrein door Gendringen. Deze tram vervoerde alleen goederen. Het vervoer van personen werd al in 1926 overgenomen door de bus.

Gendringen, Station Gelderse Tram

Het gebouw aan het Willem Alexanderplein in Gendringen werd daarna een busstation. De bussen werden er schoongemaakt en omdat ze binnen stonden was de bus in de winter ook voor de eerste passagiers al comfortabel. Daarna werd het in de loop der jaren een autogarage, een Spar-supermarkt en de laatste bestemming was Woonplaza. Deze meubelzaak sloot in 2012 definitief de deuren toen de eigenaar faillissement aanvraagde. Daarna stond het markante gebouw jarenlang leeg. In april

2024 werd een groot deel van het leegstaande gebouw verwoest door een felle brand. Kort daarna, in de zomer van 2024, werden de restanten van het gebouw volledig gesloopt. Het plein wordt op korte termijn ingericht voor een supermarkt, appartementen, parkeerterrein en standplaats voor de kermis. CONCEPT.NL heeft de tekeningen gemaakt, waarin de historische situatie herkenbaar zal zijn. Deze kunt u bekijken en er toelichting op krijgen op Open Monumentendag.

Om het vroegere trammetje in herinnering te brengen, zullen bij Te Pas binnen (nu Het Krijtje) oude foto's te zien zijn en ook andere interessante dingen. Welkom!

Ontwerp voor de nieuwe situatie

Pastorie en koetshuis

De pastorie

Een paradijsje wordt het, en voor een groot deel is het dat al: de pastorie en het koetshuis van de voormalige hervormde kerk met die mooie tuin eromheen. Veel mensen weten niet dat er zo'n prachtige plek middenin Gendringen is, Kerkplein 1, schuin tegenover de Oevelgunne. Ben en Anneke Jonker kochten het 13 jaar geleden om te restaureren, in te wonen en een hobbyruimte te hebben voor Ben die ook nog Engelse antieke auto's restaureert, Morgan, Jaguar, Ferrari, MG. Daarom wilden ze een aanbouw doen aan het koetshuis en dat mocht. Er is al ontzettend veel gerealiseerd. Nu zijn ze 73 en 71 en hebben nog steeds genoeg te doen. De keuken wordt nu onder handen genomen, de tijdelijke keuken is in het koetshuis dat het eerste af was, zelfs met een aanbouw.

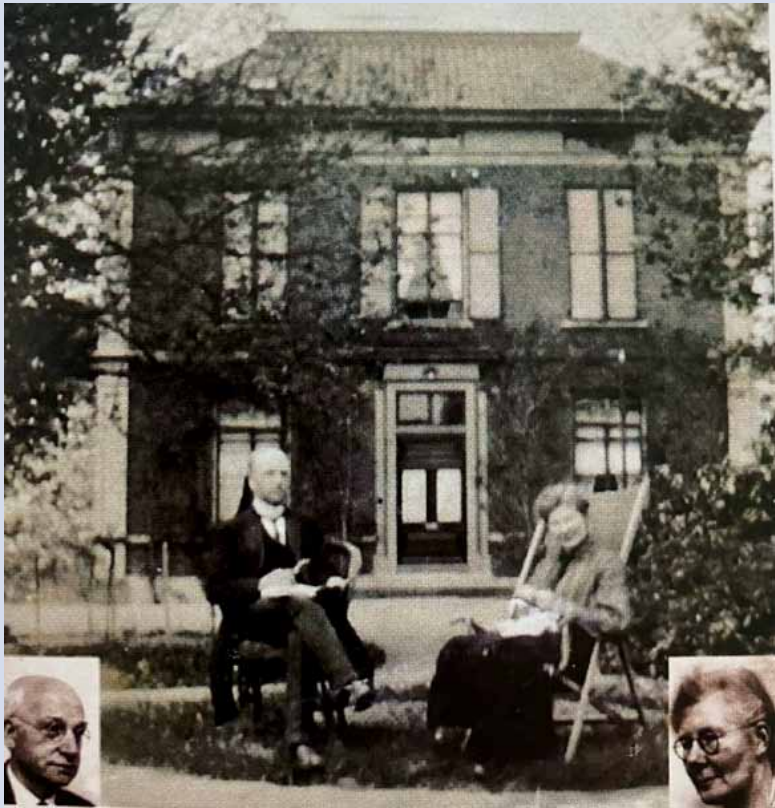

Ben en Anneke Jonker

We werden het eerst niet eens over de prijs. Ben had het uit laten rekenen en voor een totale restauratie kwamen ze nog 6 ton tekort. Het was echt enorm verpauperd. Moesten onderhandelen met de kerkenraad. Als er een nieuwe dominee kwam, deden ze er gauw een likje verf overheen, er was geen aandacht aan besteed. Maar er lagen twee kavels achter, de kerkgemeente stelde voor dat we die zouden verkopen. Maar dan zou de pastorie niet meer middenin liggen. Gelukkig vond de gemeente dat ook geen goed idee, zij hielpen ons want de gemeente was blij dat wij de gebouwen in de oorspronkelijke staat terug wilden brengen. Zij regelden dat de kavels naar iemand anders gingen, wij kochten ze terug voor een lagere prijs. Ben en Anneke kwamen uit Vianen waar ze in een stadsboerderij woonden, hierheen. Ze keken eerst maar eens waar

Gendringen ligt, gekeken of we ergens last van zouden hebben, hiernaast de kinderopvang, kerkklokken, zorgcentrum, maar nee, we konden niks ontdekken. Ben had voor zijn werk bouw- en restauratieprojecten in het hele land gedaan en Anneke was verpleegkundige, de Achterhoek leek hen wel prettig om te wonen. Zijdelings was hij betrokken geweest bij de restauratiearchitect van Landfort, Bob van Beek, en heel toevallig is zijn huidige contact daar Cor Bouwstra, zijn buurman in Vianen! Toen de pensioengerechtigde leeftijd naderde, zetten ze de boerderij in de stille verkoop en... schrokken ervan, hoe snel er een koper kwam, die heel toevallig uit Gendringen kwam, Mark Borggreve(n?), zijn moeder heette Julita en was mannequin bij modehuis Buijs hier en ze deden iets met eieren.

De pastorie en het koetshuis vonden ze op Funda. De panden waren verlaten nadat de laatste dominee, De Gooyer, vertrok. De hervormde gemeente werd al gesticht

Ds Van Dorp en echtgenote Everdina Barger voor de pastorie ca 1920, inzet het echtpaar ca 1950, coll Mooi

Het koetshuis

in 1602. Na de bekende dominee Van Dorp (1911-1944) kwam dominee Herman Mooi (1944 – 1964). Zoon Gerrit Mooi vond na vaders dood brieven en een dagboek over de oorlogsperiode. De laatste oorlogsdagen verbleven ze in de kelder van de pastorie, samen met een tiental evacués uit Arnhem, een ambtenaar uit Aalten en drie verpleegsters uit het noodhospitaal voor de mannen uit Kamp Rees. In het koetshuis was een lazaret ingericht. Zelf schreef zoon Gerrit ook over zijn vader. Alles is gepubliceerd in de

Vlnr Lien, Everdientje, Gertie en Herman Mooi, coll. Mooi

Het koetshuis is ouder maar onbekend is van welk jaar. Toen... vond Ben een plank met een jaartal erop, 1852, en namen van verschillende werklui: G.J. Rezene, G. Radeslegtenberg en J. de Beersen, als ik het goed lees.

Verder hebben ze niks bijzonders in de panden gevonden. We hebben wel wat kadastertekeningen waar de gebouwen opstaan maar verder niet.

Ganzeveer. Na hem werden nog zes dominees 'versleten', Wams, Flier, Wijnberg, Ort en Van Heerde. De laatste was dus dominee De Gooyer die ook een keer langs kwam, van hem werden ze niks wijzer. De familie Mooi was hier met een familiedag maar een paar meiden wilden niet naar binnen. Kennelijk was er iets naars gebeurd, misschien in de oorlog.

Vreemd is dat er bijna niks bekend is over de pastorie en het koetshuis, ondanks naspeuringen van oud-archivaris Peter Bresser, zelfs niet over het bouwjaar, en geen tekeningen. Op de site van de Rijksdienst voor het Erfgoed staat dat de pastorie rond 1900 gebouwd moet zijn.

Plank met 1852

Toneelgroep Seizoenwerk

Seizoenwerk is een groep amateuracteurs die bijzondere voorstellingen en projecten uitvoert. Seizoenwerk kent geen leden, mensen kunnen naar eigen behoefte periodes meedoen. Er is altijd plaats omdat ze voorstellingen en projecten 'op maat' maken.

De groep staat onder leiding van Theo Soontiëns en heeft al heel wat voorstellingen op haar naam staan, ook voor Open Monumentendag. We herinneren ons nog goed die keer in het kantongerecht in Terborg, toen wethouder John Haverdil in het verdachtenbankje moest plaats-

nemen. Er was zoveel belangstelling dat de mensen er bijna niet inpasten. En twee jaar geleden in het weiland op de plaats waar het oude Huis Engbergen heeft gestaan. Een prachtvoorstelling was het.

Ook dit jaar doet Seizoenwerk samen met koor de Garden Rumours een bescheiden duit in het zakje bij de opening om 10.00 uur bij het Posthuis. Komt allen!

Toneelgroep Seizoenwerk in het kantongerecht in Terborg

Wonen in de kerk

Vlnr Renan, Engeliën met de hond Lodewijk, Dide, Fatih en Jade

In 2007 kwamen ze in Ulft wonen, Fatih en zijn vrouw Engeliën. Hun drie kinderen Renan (16), Jade (13) en Dide (12) zijn daar geboren. En nu is het de bedoeling dat ze in de r.-k. Martinuskerk in Gendringen gaan wonen. ‘Gaaf,’ zegt Renan, ‘Vooral als het mooi strak en modern wordt.’ ‘Mooi dat ik een ruimere kamer krijg,’ zegt Jade. ‘Waarom duurt het zo lang?’ vraagt Dide. Maar dat is niet zo gek, het is toch anders dan een huis kopen, een kerk kopen is een vak apart. Eigenlijk loopt het pas een jaar en zijn de plannen al in een gevorderd stadium.

Engeliën is erover begonnen. Ze komt uit Aalten en ging elke zondag naar de kerk. Maar het interieur van de gereformeerde kerk vond ze wat kaal, de r.-k kerk met het mooie glas-in-lood en de versieringen sprak haar meer aan. Van kleins af aan fantaseerde ze over wonen in een mooi verbouwd monument, een school of iets anders. Fatih steunde haar idee en ziet het ouderwetse vakmanschap in dit soort gebouwen. Toen de in 1896 gebouwde r.-k. Martinuskerk in Gendringen in 2023 uit de eredienst werd onttrokken en te koop stond, kwam deze al snel bij hen in het vizier. Nadat andere partijen geen overeenstemming bereikten, zaten zij aan tafel met het bisdom. Toen in april 2025 de goddelijke toestemming uit Vaticaanstad kwam, en er geen bezwaren waren, werden zij uiteindelijk de eigenaar.

Het globale idee is dat ze in 2/3 van de kerk gaan wonen in een soort ‘interne woning’ tussen de pilaren. Het plafond, dat onder de vensters blijft, is van glas, zodat ze de gewelven kunnen zien. Naast de pilaren, tot de zijmuren, komen de slaapkamers/sanitaire ruimtes. Ze gaan veel wit maken, anders is het te donker. Het oostelijke deel met het altaar wordt waarschijnlijk een soort binnentuin.

Fatihs vader kwam in 1974 vanuit Kahramanmaraş in zuidoost-Turkije naar Ulft om bij Vredestein Doetinchem te gaan werken. In 1980 volgde gezinshereniging, Fatih was toen 4 jaar. Na de basisschool deed hij een metaalopleiding en begon een bedrijfje in ‘s-Heerenberg. Toen leerde hij Engeliën kennen en ze begonnen in 1998 met Kenger Meubelen in Aalten. Langzaam ontdekte hij zijn talent voor het ontwerpen van meubels in een eigen stijl en opende direct erna een werkplaats erbij in Lintelo. Exclusieve meubels, die vaak in overleg met de klant worden gemaakt. ‘Ik vind alles leuk wat anderen moeilijk vinden,’ zegt hij. Het liefst werkt hij met hout uit de streek, toevallig ligt nu zijn hal vol met gezaagde planken van de eikenbomen die gekapt moesten worden langs de weg bij Lintelo. Na bijna 30 jaar vanuit hun showroom te hebben gewerkt in Aalten verhuisden ze deze samen met de makerij in 2020 naar Gendringen. Prachtige meubelen worden in de werkplaats in Gendringen gemaakt, niet in massa. ‘Ik houd ervan op gevoel zaken te doen.’

Fatih en Engeliën willen zoveel mogelijk van de kerk authentiek laten, de prachtige tegelvloer bijvoorbeeld, de buitenkant van de kerk blijft intact op een paar kleine wijzigingen na. ‘De gemeente was blij met onze plannen. De tuin en het stukje bos ernaast horen er ook bij want je moet er toch niet aan denken dat ze in dat groene hart iets gaan bouwen. Voor de toren moeten we nog iets bedenken. De architect Jan Renskers – hij deed ook de kerk in Breedenbroek – is heel enthousiast en ‘gaat voor’ de monumentenprijs!’

Op Open Monumentendag bent u welkom om meer te horen van pastor Marcel Smits over de geschiedenis van de kerk.

Overzicht van de monumenten in Gendringen

1

Het Posthuis, Grotestraat 24

2

Pastorie en koetshuis, Kerkplein 1

3

Martinuskerk, Kerkplein 2

4

De Oevelgunne Kerkplein 3

5

Bibliotheek Poort van Gelre, Bringenborg 5

6

Voormalig tramstation, Anholtseweg

7

Grotestraat 91

8

RK Begraafplaats, Staringstraat naast 2

9

Het Olde Kerkhof, Walseweg 2

10

St. Maartenskerk, Grotestraat 28

11

Bakhuisje Wilbrinkshof, Munsterweg 3

Johannes Bongers, een bijzondere kunstenaar

Gendringen heeft in totaal 5 gemeentehuizen gekend. Zie ook het verhaal van Theo Soontjens daarover. Het monumentale pand aan Grotestraat 91, gebouwd in 1848, was van 1958 tot 1971, toen het adres nog Wiekenseweg 1 was, het derde gemeentehuis van de gemeente.

Sinds 2020 wonen er Arienne van Staveren en artistiek-politieke kunstenaar Johannes Bongers. Hij toont ons op Open Monumentendag vier van zijn kunstwerken, die allemaal een zekere verbinding hebben met Gendringen. Te beginnen met Denkmål, dat voor het huis ligt in de vorm van drie ringen.

Hij heeft zich laten inspireren door het wapen van de gemeente. Bongers kondigt daarnaast een naam aan voor het pand: Nieuwe IJssel. Deze naam gaat een actieve dialoog aan met de naam van Oude IJsselstreek. Zie nieuweijssel.nl. Het derde werk is een conceptueel werk over een nieuwe kleur blauw dat als antwoord op het Gelders Blauw nu op alle deuren en luiken van het huis zit.

Ten slotte is er een nieuw kunstwerk Bosje van Bannink dat bestaat uit een fotowerk van 1770 foto's. Nieuwsgierig geworden? Op OMD vertelt hij u er alles over.

CONSIGN

BOUWPLANBURG

Neptunus 13
7071 VH Ulft
0315 630891
www.con-sign.nl

Uw partner voor al uw bouwplannen:
Frans van Elk

Netterden

Groep

Zand en Grind | Winning en Verkoop

Azewijnsestraat 13, 7081 HL Gendringen
Tel. 0315 69 61 00
www.netterden.com

ACW Staring op de Bringenborg

Antoni Christiaan Winand Staring (*1767 †1840) werd geboren op de havezate (een versterkt herenhuis) de Bringenborg in Gendringen. Dit destijds aanzienlijke huis was via de familie van zijn moeder (Ver Huell) in de 18e eeuw in het bezit van de familie gekomen. Zijn vader, Damiaan Hugo Staring, was destijds marineofficier. Kort na de geboorte van Antoni vertrok zijn vader alweer naar zee, namelijk voor de VOC naar Kaap de Goede Hoop. Zijn moeder, Sophia Wijnanda Ver Huell, bleef niet lang alleen achter op de Bringenborg. Dus Antoni verbleef maar kort in Gendringen. Hierdoor hield hij geen bewuste herinneringen aan zijn allereerste levensjaar in het dorp over. Omdat zijn moeder haar man later volgde naar Kaap de Goede Hoop groeide Antoni grotendeels op bij zijn oom (een predikant) in Gouda. Pas op latere leeftijd keerde hij definitief terug naar de Achterhoek om te gaan wonen op De Wildenborch in Vorden.

Antoni Staring was een ware homo universalis: een scherpzinnig dichter én een vooruitstrevende landbouwkundige. Zijn beroemde komische vertelling ‘De Hoofdige Boer’ toont zijn meesterschap over de Nederlandse taal. Hij had een grote passie voor de natuur en de landbouw. Als betrokken grootgrondbezitter zette hij zich in voor de modernisering van de agrarische sector. Hij introduceerde nieuwe landbouwmethoden, experimenteerde met bosbouw en verbeterde de leefomstandigheden van de boeren op zijn landgoed. Hij richtte zelfs een schooltje op voor de kinderen van zijn pachters.

A.C.W. Staring overleed in 1840, maar zijn erfenis leeft voort. Hij liet een rijk oeuvre na dat nog altijd wordt gewaardeerd. In het Achterhoekse Almen houdt Museum STAAL (Staring Almen) de herinnering aan deze veelzijdige man levend.

In de 20e eeuw raakte het historische gebouw de Bringenborg ernstig verwaarloosd. Het was rond 1965 een complete

ruïne. De gemeente Gendringen kocht het met de intentie het te behouden. Maar een verzoek om het op de Rijksmonumentenlijst te plaatsen werd afgewezen en ideeën om er een gemeentehuis, openbare bibliotheek of huisartsenpraktijk van te maken bleken financieel niet haalbaar. In 1971 besloot de gemeenteraad het te slopen. Op de locatie van het huis werd de Staringbibliotheek gebouwd. Daar zal op Open Monumentendag een maquette te zien zijn van de Bringenborg, gemaakt door Joop Keurentjes van de OVGG. Bijzonder is ook dat het klokje van het huis, met klokkenstoel, daar ook te zien zal zijn. Staringkenner Ben Godtschalk heeft speciaal voor OMD een beeldverhaal gemaakt over Staring. Ten slotte herinnert een speciale literaire speurtocht in Gendringen met stalen letters nog altijd aan zijn geboorteplaats. Zie de bijbehorende route in deze krant. Welkom in de bibliotheek Poort van Gelre in Gendringen.

Appartementencomplex De Dichter met het eerste deel van het gedicht Waterloop

Waterloop
Open Monumentendag is een mooie gelegenheid om niet alleen naar gebouwen, straten en verhalen te kijken, maar ook om letterlijk op pad te gaan met poëzie. Starings gedicht Waterloop past prachtig

De Bringenborg

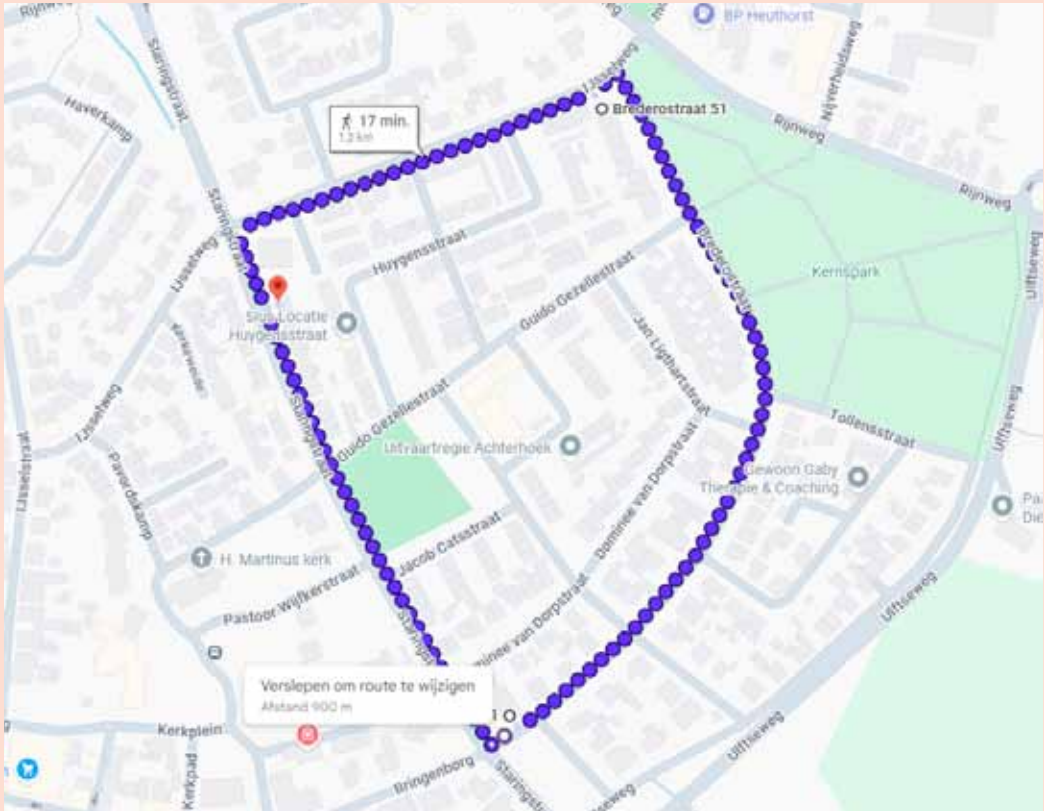
bij het landschap en de sfeer van de streek: het gaat over water dat zich een pad baant, stroomt, schuurt, fluistert en uiteindelijk uitkomt in rust. Precies dat gevoel van beweging en ontdekking maakt het gedicht zo geschikt voor een wandeling.

De route Waterloop in Gendringen is een artistieke en literaire wandelzoektocht door de vernieuwde Schrijversbuurt, gebaseerd op het gelijknamige gedicht van de bekende Achterhoekse dichter A.C.W. Staring. De route heeft zijn gedicht ‘Waterloop’ als leidraad: Het begin van het gedicht staat in metalen letters te lezen op de onderkanten van de balkons van het appartementencomplex De Dichter. De rest van het gedicht is door de

kunstenaar Léon Mommersteeg verwerkt in elementen door de hele wijk, zoals stoeptegels, stalen boomroosters en zittingen van bankjes. Daarmee wordt een wandeling door Gendringen meer dan een ommetje. Het is een kleine ontdekkings-tocht langs taal, kunst, historie en leefomgeving.

De Schrijversbuurt is tegelijkertijd gerenoveerd met aandacht voor waterhuishouding, waarbij regenwater via wadi’s wordt opgevangen. De route eert Staring, die 250 jaar geleden in Gendringen (op landgoed de Bringenborg) werd geboren.

Trek comfortabele schoenen aan en kom kijken hoe Waterloop door het dorp stroomt. Gendringen heet u van harte welkom.

De route Waterloop door de Schrijversbuurt in Gendringen

AWC Staring, geportretteerd door Johannes Immerzeel

De Bringenborg

- Gespecialiseerd in:**
- Onderhoud en vervanging van al uw zonwering
  - Onderhoud en reparatie van al uw hang- en sluitwerk
  - Glasvervanging voor kunststof, aluminium en houten kozijnen
  - Timmerwerk en machinale houtbewerking

Klusbedrijf Korten - Oerseweg 3 - 7071 PP Ulf
06 208 101 36 - info@klusbedrijfkorten.nl
www.klusbedrijfkorten.nl

Aannemingsbedrijf
JAN VAN DULMEN B.V.

Bouwen is vertrouwen

Zeddamsseweg 24 • 7075 EE Etten • Tel : 0315 323 680

www.janvandulmen.nl

Programma

Open Monumentendag

zaterdag 12 september 2026 Oude IJsselstreek

Alle monumenten zijn geopend van 10.00 – 17.00 uur tenzij anders aangegeven.

Gendringen

- Het Posthuis, Grotestraat 24

Het Posthuis is een eeuwenoud pand dat eerst De Pelikaan heette, daarna Avenarius en vanaf 1823 Van Dielen/ Het Posthuis. Het kende vele functies zoals hotel, restaurant en café maar ook stopte de postkoets er en vanaf

1890 de tram tussen Terborg en Anholt. Eind 20e eeuw werd het verbonden met het postkantoor. Er werden veilingen gehouden en er waren kegelbanen, kortom een interessante geschiedenis. Het Posthuis is het beginpunt van Open Monumentendag. Om 10 uur is er voor het oude postkantoor een sfeervolle opening door wethouder Rens Spijkers en door spelers van toneelgroep Seizoenwerk uit Terborg samen met het koor Garden Rumours uit Gendringen. De geest van het Oude Posthuis zal nog eenmaal verschijnen voor al diegenen die weten hoe het was of daarnaar nieuwsgierig zijn. Vóór het Posthuis verzorgt café het Krijtje een terras met toebehoren, het koor Garden Rumours dat daar ooit is opgericht zingt regelmatig een paar nummers en er is een verrassende kinderactiviteit. Komt dat zien! Elders in deze krant meer over het Posthuis én een interview met onze burgemeester Laura Werger en wethouder John Haverdil.

- Pastorie en koetshuis, Kerkplein 1

Ben en Anneke Jonker nodigen u uit om het resultaat van hun inspanningen te komen bekijken in de pastorie en het koetshuis van de voormalige n.-h. kerk in Gendringen. De restauratie is ver klaar en ze vertellen er graag over. Ben heeft in het koetshuis een expositie van antiek gereedschap ingericht. Zie het interview met hen elders in deze krant.

- Martinuskerk, Kerkplein 2

Het huidige neogotische kerkgebouw stamt uit de jaren eind 1800 maar de geschiedenis gaat veel verder terug. Rond 800 of 900 stond hier al een houten kapel.

In 1894 besloot bouwpastoor Th. Holtslag om een nieuwe, r.-k. kerk te bouwen. De bekende architect was Alfred Tepe, een van de belangrijkste architecten van de neogotiek in Nederland. In 2023 werd de kerk uit de eredienst onttrokken en sinds 2025 is er toestemming om, met behoud van authentieke delen van de kerk, een woning in de kerk te bouwen. Op OMD kunt u daar iets meer over horen. Bovendien zal pastor Marcel Smits u meer vertellen over de geschiedenis van de kerk. Elders in deze krant een interview met de huidige eigenaren.

- De Oevelgunne, Kerkplein 3

De Oevelgunne is genoemd naar een historisch adellijk herenhuis (havezate) uit de 15e eeuw dat vlak naast de dorpskerk lag en het dorpsgezicht bepaalde. Het stenen herenhuis telde maar liefst 10 ruime boven- en benedenkamers en een keuken. Het had gewelfde kelders en er lag een brede

gracht omheen. Bij de grote dorpsbrand van 1830 werd het pand gespaard. Later deed het dienst als pastorie en werd kort na WO2 afgebroken. In 1964 werd op die plek het bejaardentehuis Maria Magdalena Postel gebouwd dat in 2019 werd gesloopt omdat het verouderd was. In 2021 werd er het huidige woonzorgcentrum gebouwd. Bewoners en personeel van De Oevelgunne doen vandaag mee met een terras met koffie en thee. Er zijn foto's te zien van bewoners en het popkoor 4You treedt regelmatig op. Welkom!

- Bibliotheek Poort van Gelre, Bringenborg 5

Op de plek van het geboortehuis van de bekende dichtster en landbouwkundige ACW Staring, dat helaas in 1971 werd afgebroken, werd de huidige bibliotheek gebouwd. Binnen is een waarheidsgetrouwe maquette van De Bringenborg te zien, gemaakt door Joop Keurentjes en te leen van Museum STAAL in Almen, en ook het klokje van Staring, dat op het huis stond en dat met de klokkenstoel bewaard is gebleven. Elders in deze krant meer over De Bringenborg en over ACW Staring.

- Voormalig tramstation, Anholtseweg

In 1881 werd het stoomtramlijntje Dieren-Doesburg geopend dat later werd doorgetrokken naar Gendringen, IJsselburg en Arnhem. In 1956 reed de laatste stoomtrein door Gendringen. Het gebouw werd een busstation, daarna een autogarage, een Spar-supermarkt en een meubelzaak. Deze sloot in 2012 en stond daarna jarenlang leeg. Na een brand in 2024 werd het gebouw gesloopt. Nu zijn er nieuwe plannen die u, op de plaats waar vroeger het tramstation was, kunt bekijken en er een toelichting op krijgen. Om het vroegere trammetje in herinnering te brengen, zullen bij Te Pas binnen (nu Het Krijtje) oude foto's te zien zijn verzorgd door het Heimathaus in Anholt en nog andere interessante dingen uit het Museum in Doesburg. Welkom!

- Woonhuis Grotestraat 91,

Dit huis is gebouwd in 1848 en was van 1958 tot 1971 gemeentehuis. Nu wonen er Johannes Bongers en zijn vrouw. Bongers is een bijzondere kunstenaar met een interessant verhaal onder andere over drie ecologieën. Op OMD laat hij vier kunstwerken zien onder andere Denkmal, dat voor het huis ligt in de vorm van drie ringen. Hij heeft zich laten inspireren door de oorsprong van de gemeente. Op OMD vertelt hij u er alles over.

- De R.-K. Begraafplaats, Staringstraat naast nr 2 10.00 - 17.00 uur

Deze begraafplaats staat landelijk bekend om haar bijzondere, historische kruiswegstaties die rondom het kerkhof zijn opgesteld en het lijdensverhaal van Jezus uitbeelden. De kruisweg is meer die het lijdensverhaal van Jezus uitbeelden. De kruisweg is meer dan 100 jaar oud en is uniek voor Nederland buiten de provincie Limburg. In 2009 is hij volledig gerestaureerd en opnieuw ingezegend door de aartsbisschop. Rond Goede Vrijdag vindt hier jaarlijks een traditionele viering plaats. Een bekende Nederlander is hier begraven namelijk Arne Jansen (*1951 +2007). Ook zijn er enkele oorlogsgraven. Veel voorkomende namen zijn Jansen (30x), Ketelaar (17x),

Scholten (14x), Freriks (13x), Visser (11x), Te Pas (11x), Ter Steeg (11x), Schepers (10x), Reijers (10x) en Roes. Een gids geeft toelichting.

- Het Olde Kerkhof, Walseweg 2 10.00 – 16.00 uur

De begraafplaats in Gendringen werd in 1842 in gebruik genomen als algemene begraafplaats en was dus bedoeld voor de gehele Gendringse gemeenschap ongeacht rang, stand of levensbeschouwing. Er was een r.-k. en een protestants deel, elk met een eigen doodgraver. Het pad viel onder gezamenlijk beheer. Veel graven zijn verdwenen of niet meer herkenbaar. Maar er is toch veel interessants te zien, zoals enkele graven van gegoede families bijvoorbeeld de familie Spengler. Het oudste graf is uit 1843. Onder de calvariegroep (zuidkant) zijn graven van Gendringse pastoors. Door een constructieve samenwerking tussen buurtbewoners, Oudheidkundige Vereniging en de gemeente is de begraafplaats opgeknapt en in 2016 heropend als wandel- en gedenkpark 't Olde Kerkhof. Sinds 2022 is er ook het herdenkingsmonument 'Opdat Wij Niet Vergeten' om de 633 burger- en militaire slachtoffers te herdenken die zijn omgekomen in de voormalige gemeenten Gendringen en Wisch. Op Open Monumentendag zijn vrijwilligers aanwezig om te vertellen over de graven en er is een boekje beschikbaar met informatie.

- St. Maartenkerk, Grotestraat 28

De protestantse St. Maartenkerk is in de 15e eeuw gebouwd en ging tijdens de reformatie over van de katholieken naar de protestanten. Bij een brand in 1830 waren alleen delen van de toren over. De heropgebouwde kerk werd in 1835 geopend. In de voorgevel van de lichtgekleurde zaalkerk is een vierkante toren verwerkt met een achtkantige naaldspits. Het klavierorgel uit 1841 is van de firma Nolting en zal op OMD enkele keren worden bespeeld. Vrijwilligers verstrekken historische gegevens.

- Bakhuisje Wilbrinkshof, Munsterweg 3, 10.00 – 16.00 uur

Gwen van Roekel en Erik van Tertholen namen Wilbrinkshof in 2015 over van de familie Berendsen die de boerderij ruim 100 jaar had gerund. Ze restaureerden en verbouwden het pand en realiseerden drie appartementen voor gasten. Het bakhuis Wilbrinkshof, een van de mooiste werkende bakhuizen in Gelderland, is zoals elk jaar op Open Monumentendag geopend voor het publiek. Vrijwillige maar zeer ervaren bakkers, een senior en een jong talent, Wim Grevers en Kayleigh Nas, bakken voor u heerlijk vers ambachtelijk gebak en brood met deeg van de Terborgse bakker Ebbers. Dat kunt u proeven en kopen bij een bak(je) koffie of thee in de grote tuin. Livemuziek wordt verzorgd door trekzakspeeler André Gerritsen. Ook bij minder goed weer zijn er voldoende overdekte ruimten om te genieten. De brood-verkoop gaat door zolang de voorraad strekt (op=op).

Breedenbroek

- Kempermolen, Molenweg 23

De historische Kemper-molen met bijbehorende voormalige maalderij opent haar deuren. Historische panelen ver-tellen het bijzondere verhaal van de molen en de familie Kemper, die al generaties lang met deze plek verbonden is. Ook het molenwinkeltje is geopend met streekpro-ducten als Achterhoekse kaneelbescuit, honing en pannenkoekmeel. Ook is er koffie en thee of een heerlijk ijsje. In de maalderij zijn recreatielofts gerealiseerd waar u, voor zover niet verhuurd, een kijkje kunt nemen om te ontdekken hoe industrieel erfgoed een nieuwe bestemming heeft gekregen.

Etten

Monumentenprijs

Stichting Erfgoed Martinus, Dorpsstraat 19

De vml St. Martinuskerk is gebouwd in 1923-1924 door Joseph Cuypers, een zoon van de bekende Pierre en wordt gekenmerkt door baksteen-expressionisme met neogotische invloeden. Het exterieur van de kerk is strak, het interieur juist rijk uitgevoerd. Het kerkbezoek liep terug en het onder-houd werd te duur, gelukkig was het in 1999 rijksmonument geworden. Een stich-ting werd opgericht en een multifunctioneel en cultureel centrum (MECC) gerealiseerd. De kerk is geopend en kan bezichtigd wor-den, er is vakkundige uitleg en om 16.30 zal de monumentenprijs uitgereikt worden aan de Stichting door burgemeester Laura Werger.

- Maartenskerk of Oude Kerk, Oudekerkstraat 2

Op initiatief van Willem II van der Leck, Heer van Bergh, werd de protestantse kerk rond 1440 gebouwd op de locatie waar sinds ca 1000 al een kerkje stond. Het middel-eeuwse kerkgebouw is eigendom van de ‘Stichting Gelderse Kerken’ en wordt elke twee weken gebruikt, om en om met de protestantse kerk in Terborg die de kerk nog wel in eigendom heeft. De kerk is op OMD geopend.

- Molen De Witten, Oldenhove 5

De Witten is een historische korenmolen die in 1861 werd gebouwd in opdracht van Jan Vos. Het is een ronde, stenen beltmolen die is ingericht als boven-kruier. Na een periode van verval is de molen in 1978 volledig herbouwd en hersteld. Tegenwoordig wordt er niet meer commercieel mee gemalen maar de wieden draaien nog regelmatig op de wind, bij genoeg wind ook op Open Monumentendag. De molen is geopend en kan bezichtigd worden onder begeleiding van een molenaar. Ook is de restauratiefilm van de molen te zien. U kunt bij de molen parkeren, er even uitrusten en iets drinken.

Megchelen

- De Moezeköttel, Asbroek 2
alleen op zondag 11.00 - 17.00 uur

Deze gerestaureerde noodwoning uit WO2 is op zondag geopend voor publiek. In 1840 was het een boerderij, waarvan het woongedeelte bij de bevrijding van Megchelen, in maart 1945, werd vernield. Het achterhuis met de deel en de stal, was nog intact.

Voor de bewoners werd een noodwoning gebouwd met één slaapkamer, de Moezeköttel. In 2012 is begonnen met de herbouw. De vrijwilligers heten u van harte welkom voor een beetje nostalgie en gezelligheid, ook zijn er enkele activiteiten.

- Huis Landfort, Landfortseweg 4A 10.00 – 16.00 uur

Huis Landfort is geopend. U kunt deelnemen aan een instaprondleiding over de beletage van het historische landhuis tegen gereduceerd tarief. Voor tickets www.erfgoedlandfort.nl. Speciaal voor OMD zijn er in het huis fraaie bloemwerken van Bart Bresser te zien. Hij geniet internationale bekendheid in de bloemisterij en werd dit jaar ambassadeur van ‘World of Sprayroses’. Verder kunt u wandelen in de tuinen met een speciale podwalk (gratis) en zijn er diverse activiteiten rondom de moestuin.

Netterden

- Sint Walburgiskerk, Walburgisplein 1

De geschiedenis van de Sint-Walburgiskerk gaat terug tot de mid-deleeuwen. De basis stamt uit de 15e eeuw en kent historische wortels die mogelijk terug-gaan tot circa 1200. De beroemde rijks-bouwmeester Pierre Cuypers ver-bouwde de oorspronkelijk eenbeukige kerk in 1876 ingrijpend tot een neogotische pseudobasiliek. In 2013-2014 is de kerk grondig gerestaureerd waarbij unieke, historisch kleurrijke neogotische muur-schilderingen onder oude verflagen zijn terug-gevonden en hersteld. De kerk is inmiddels aan de eredienst onttrokken. De Stichting Kerspelkerk Sint Walburgis zet zich in voor het behoud van het monument en gebruikt het gebouw als gemeen-schapshuis voor culturele en lokale activiteiten, zoals uitvaarten en bijeenkomsten. Het voorportaal van de kerk is open op OMD zodat u naar binnen kunt kijken.

Silvolde

- Halte Bontebrug, Bontebrug 106

Kent u ze nog? Sun Light, Vim, pruimtabak, Henco, Maggi en Erdal. Deze en andere ‘golden Oldies’ zijn te koop in de oude kruidenierswinkel met monumentale bakkerij. De winkelbel rinkelt, in de grutterskast met email naamplaatjes zitten bloedworstkruiden, gort en griesmeel. De kassa en koffiemolen sieren de toonbank. Halte Bontebrug is de hele dag open. Een bakker bakt brood en wie weet iets lekkers. Welkom!

- Oude Mauritiuskerk t.o. Kerkenstraat 6
10.00 - 14.00 uur

De protestantse kerk is tot 14.00 uur open en kan bezichtigd worden (daarna is het portaal open). Onder begeleiding kunt u de toren beklimmen, in de kerktoeren de klok-ken bekijken. Vanaf daar hebt u bij goed weer een prachtig uitzicht op de omge-ving. Er is koffie en thee en die dag is er een groente-en fruitmarktje bij de kerk. De opbrengst hiervan komt geheel ten goede aan een schoolproject in Indonesië.

- De Tempel, Prins Bernhardstraat 4
open: vrij-za 11.00 - 12.00 sept 10.00 - 17.00 uur,
zo 13 sept 13.00 - 17.00 uur

De markante, voorma-lige r.-k. Mauritiuskerk werd gebouwd in 1931 op de plaats van een waterstaatskerk uit 1837. Onder leiding van pastoor W. Ahsmann ontwierp architect Johannes Sluijmer deze neo-romaanse kruisbasiliek. In 2018 werd de kerk aan de eredienst ont-trokken. De lokale gemeenschap richtte de Coöperatie Mauritius op om het gebouw te behouden. Op OMD vertellen vrijwilligers graag over de rijke his-torie van het gebouw en over de toekomstplannen voor De Tempel, die moet uitgroeien tot dé huiskamer van Silvolde: een gastvrije ontmoetingsplek waar erfgoed, cultuur en maatschappelijke activiteiten samenkomen. Ook de kapel, waar binnenkort weer opbaringen mogelijk zijn, en de bovenverdieping met cafézaal De Zevende Hemel zijn geopend. Ook is er een fotospeurtocht voor kinderen. En er is een expositie van twaalf kunstenaars van Kunstenaars-collectief Breekijzer die schilderijen, fotografie en ruimtelijk werk presenteren. De kunstwerken zijn te koop, zodat bezoekers desgewenst een uniek kunstwerk mee naar huis kunnen nemen.

- De Gerritsensmolen, Molenberg 4

Vroeger heette de molen Beltermansmolen, naar Bernardus Bongers van boerderij de Belterman, die de korenmolen in 1856, met steun van de leerlooiers/broers Borggreven, op een natuurlijke hoogte zelf bouwde. De firma Kreeftenberg bouwde de kap van de molen. In 1887 kwam de molen in bezit van de familie Gerritsen tot 1926. Na andere eigenaren kocht de familie de molen in 1950 terug. In 1968 volgde een grote restauratie. In de jaren '70 draaide de molen weer. De molen is open. Bij voldoende wind wordt er koren gemalen tot meel.

Sinderen

- Maalderij De Nieuwe Molen, Keurhorsterweg 5
11.00 – 16.00 uur

De maalderij is 100 jaar geleden (in 1926) gebouwd ter vervanging van een oude standerdmolen uit 1671. De molenstenen worden nog altijd aangedreven door de Thomassen dieselmotor uit 1930. In 2024 is de bakkerij, waar vroeger roggebrood werd gebakken, gerestaureerd. Op OMD geven vrijwilligers toelichting en er wordt graan gemalen voor veevoer en in de bakkerij brood en ander lekkers in de steenoven gebakken, waaronder een speciaal jubileumbrood: Möllenveldse Overvloed. De verkoop van bak-producten komt ten goede aan de instandhouding van het maalderijcomplex.

- Antoniuskapel, Kapelweg 38

De kapel, een historisch, witgepleisterd zaalkerkje dat rond 1150 werd gesticht, is open voor publie . Het was de bid-kapel van de heren van Sinderen en werd opge-dragen aan de heilige Antonius Abt, destijds de beschermheilige tegen varkensziekten. Het is een officieel rijksmonument en het laatste tastbare overblijfsel van het voor-malige kasteel Huis Sinderen, dat rond 1876 werd afgebroken. De omliggende gronden worden heront-wikkeld tot een natuurbegraafplaats waarbij de kapel

een centrale ceremoniële functie krijgt. Op OMD zijn er schilderijen te zien van Herma Rutgers en Ida Wisman. Ze zijn op latere leeftijd begonnen met schilderen, allebei in hun eigen stijl, waarbij het plezier voorop staat.

Terborg

- Sint Joris- en Barbarakerk, Hoofdstraat 91**
De n.-h. kerk werd in de Middeleeuwen gewijd aan St. Georgius (St. Joris) en St. Barbara. Sinds de Reformatie aan het einde van de 16e eeuw, waarbij de r.-k. godsdienst verboden werd, is de kerk protestants. Het laatgotische koor dateert van 1517, de toren is in 1746 gebouwd ter vervanging van een klein torentje op het kerkdak, dat door een storm was verwoest, en het lage middenschip is van 1844, en vervangt het oude middeleeuwse middenschip dat bouwkundig in erg slechte staat verkeerde. Bij een restauratie in de jaren 1990 werd de (huidige) zandsteenkleur aangebracht. Het interieur is goed bewaard gebleven, met preekstoel, herenbank, kerkraden en een mooi orgel. De halfronde banken zijn bijzonder. Van harte welkom op OMD.
’s Avonds om 19.30 uur is er een speciaal programma in Terborg rond de Harmonie, zie het artikeltje elders in deze krant.

Varsseveld

- Het Hofshuus, Leemskerweg 24 11.00 – 16.00 uur**
De museumboerderij is geopend en toont verzamelde voorwerpen die ‘uit het leven gegrepen’ zijn. Verdwenen aspecten van onze voorouders komen weer tot leven. Een gedeelte van de collectie is boven en alleen toegankelijk via een trap.
- De Grote of Laurentiuskerk in Varsseveld doet niet mee** in verband met de KRAMP-run.
- Het Witte Kerkje, Doetinchemseweg 5**
Het Witte Kerkje is het verenigingsgebouw van de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB, afdeling Varsseveld. Het werd in 1873 opgericht. In 1923 werd er elektriciteit aangelegd uit donaties voor het 50-jarig bestaan van de afdeling. De pastorie ernaast werd in 1910 gebouwd. In 1928 werd er verbouwd tot het huidige kerkje. De stoel van de eerste voorganger J.C. Knuttel staat nog steeds voorin. In 1960 kwam er een verdieping bij op. In 2011 werd de kerk nogmaals grondig onder handen genomen en met hulp van vele vrijwilligers aangepast aan de eisen van de tijd. Kenmerkend zijn de intieme sfeer en de goede akoestiek. Op OMD is het gebouw geopend en er is een expositie van de Varsseveldse amateur schilderen en tekenclub VAST. Elke donderdagmorgen komen de leden in het Borchuus samen om te schilderen en te tekenen in een ontspannen en gezellige sfeer.

Molen de Engel, Hiddinkdijk 4

Molenaar Arendsen liet de molen in 1849 bouwen. In april 1929 zette eigenaar H. Beeftink molen en omringend terrein te koop. Een buurman kocht de romp en de grond. In 1975 begon molenmaker Beckers de restauratie. Door haarscheurtjes in de roeden stond de molen lang stil en pas in 2018 kwam hij weer op gang. Maar de molenaars maalden al die tijd op de motor en bleven bezoek ontvangen. Gelukkig is de molen nu weer een windmolen. Zoals elke zaterdag is de molen geopend en er is pannenkoeken-, spelt- en tarwemeel te koop en bloem. Als er genoeg wind is, draait de molen. De molenaars verzorgen regelmatig rondleidingen waarbij - bij geschikte omstandigheden - het voorleggen van een zeil of in een wiek klimmen tot de mogelijkheden behoren.

Voorst

- Korenmolen Van Hal, Grensweg 13a**

In 1867 bouwde Willem Stapelbroek van de boerderij Klein Immink een windkorenmolen. Zijn zoon Willem was de molenaar en daarna zijn schoonzoon Jannes van Hal. Die begon in 1905 ook een café, de voorloper van restaurant Van Hal. Tijdens WO2 liep de windmolen flinke schade op, gevolgd door een blikseminslag in 1950 en raakte in verval. In 1999 startte de Stichting Korenmolen Voorst de restauratie. In 2010 werd de molen feestelijk geopend. Zij is geopend op Open Monumentendag.

Informatiepunt

’t Posthuis in Gendringen is tevens informatiepunt van OMD.

Brief op de post

Bij ’t Posthuis was vroeger een postkantoor. Weet je nog wel hoe dat moet, een kaartje naar oma sturen? Of naar oom Jan in Zeeland? Om niet te vergeten hoe het moet, mag je op OMD zelf een brief of kaartje maken en versturen! We hebben een echte brievenbus waar je hem in mag doen. Wij betalen de postzegel!

Dus kom naar ’t Posthuis en vergeet niet het adres van oma of oom Jan mee te nemen!

Ode aan de vrijwilligers

Open Monumentendag Oude IJsselstreek is een mooie aanleiding om niet alleen stil te staan bij historische plekken, maar vooral ook bij de mensen die ervoor zorgen dat verhalen en activiteiten blijven bestaan: de vele vrijwilligers.

In de gemeente Oude IJsselstreek gebeurt veel dankzij mensen die zich belangeloos inzetten. Zij helpen bij verenigingen, evenementen, kerken, natuur, jeugdwerk enzovoorts. Stoelen klaarzetten, bezoeken ontvangen maar ook meedenken, verhalen verzamelen en activiteiten begeleiden.

Stichting Gendringen Leefbaar is dit jaar uitgenodigd om Open Monumentendag te ondersteunen. ‘Dat waarderen wij,’ zegt het bestuur van Stichting Gendringen Leefbaar, ‘van dichtbij zien we hoe belangrijk vrijwilligers zijn. Met plezier delen we kennis, stellen locaties open en helpen bezoekers om met andere ogen naar Gendringen te kijken. Juist die inzet geeft het programma warmte en karakter.’

Vrijwilligerswerk doen brengt ook veel terug. Je ontmoet nieuwe mensen, doet ervaring op en blijft betrokken bij wat er in je omgeving speelt. Jongeren kunnen leren organiseren en verantwoordelijkheid nemen. Nieuwe

inwoners kunnen sneller onderdeel te worden van het dorp. Iedere bijdrage telt, vindt ook het bestuur van Stichting Gendringen Leefbaar. ‘Ook een paar uur helpen, meedenken of kennis delen is waardevol. Daarom doen wij een warme oproep aan iedereen die iets wil betekenen voor Gendringen en voor de gemeente Oude IJsselstreek: word vrijwilliger, denk mee en sluit aan bij een initiatief dat bij u past. Voor meer informatie of vragen: gendringenleefbaar@gmail.com.

Ook de werkgroep Open Monumentendag Oude IJsselstreek en de Oudheidkundige Vereniging kunnen nog vrijwilligers gebruiken. Wie belangstelling heeft, is van harte welkom om zich aan te melden: openmonumentendag@ijsselstreek.nl

Klassendag

Op vrijdag 11 september is het Klassendag. Kinderen van groep 7 en 8 bezoeken een monument. Zoals elk jaar doet Basisschool Dynamiek mee, vier klassen bezoeken elk een ‘eigen’ monument: Villa Kalff, de protestantse kerk, een herenhuis in Terborg en een ander pand in Terborg werken mee waarvoor hartelijk dank. Hopelijk doen volgend jaar weer meer basisscholen mee. Het comité heeft dan wel enkele vrijwilligers nodig voor de organisatie in de diverse dorpen.

VRIJWARING VAN AANSPRAKELIJKHEID

Elke deelnemer neemt op eigen risico deel aan het gehele evenement Open Monumentendag 2025. Door deel te nemen accepteert u de volgende voorwaarden van de organisatie: De organisatie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor: **1** gezondheidsrisico's van de deelnemer in verband met deelname aan het evenement **2** voor schade aan uitrusting (fiets, kleding etc.) **3** voor diefstal of verlies (fiets, kleding, tassen etc.). Iedere deelnemer is zelf verantwoordelijk voor de verkeersgeschiktheid van het voertuig waarmee men reist en men is zelf strafrechtelijk en civielrechtelijk aansprakelijk voor eventuele schade. De fietstocht vindt plaats op openbare wegen en paden. De deelnemer dient zich te houden aan de geldende wettelijke verkeersregels; in het bijzonder dient men voorzichtig te zijn bij het oversteken van wegen en kruispunten. De fietsroute is geschikt voor handbikes. De deelnemer stemt ermee in dat foto's, filmopnames en interviews die eventueel van hem/haar zijn gemaakt in verband met zijn/haar deelname aan het evenement mogen worden verspreid en online of in gedrukte media gepubliceerd zonder aanspraak te maken op een vergoeding. Wij wensen alle deelnemers en bezoekers een geweldige dag en véél plezier bij het bezoeken van de evenementen en open monumenten. Comité Open Monumentendag Oude IJsselstreek

LOODSVERKOOP!

OPHEFFING

UITVERKOOP MEUBELS!

WIJ STOPPEN – ALLES MOET WEG!

ENORME KORTINGEN
OP HELE VOORRAAD!

✓ GROTE PARTIJ NIEUWE MEUBELS

✓ DIRECT LEVERBAAR

✓ OP = OP!

✓ WEG = WEG!

MEER DAN
4000+
STOELEN
OP VOORRAAD!

MEER DAN
400+
TAFELS
OP VOORRAAD!

NIEUWE MEUBELS!

EETTAfels
STOELEN • FAUTEUILS
KASTEN

EETTAfels

DIVERSE
MODELLEN!

STOELEN

DIVERSE
STOFFEN &
KLEUREN!

KASTEN

DIVERSE
MODELLEN!

FAUTEUILS

DIVERSE
MODELLEN!

GEOPEND OP:

DO 27

VR 28

ZA 29

DO 3

VR 4

ZA 5

ZO 6

AUGUSTUS

AUGUSTUS

AUGUSTUS

SEPTEMBER

SEPTEMBER

SEPTEMBER

SEPTEMBER

RIEZENWEG 16

7071 PV ULFT

(ACHTER TERREIN)

Volg de borden!

OP = OP! WEES ER SNEL BIJ!

N317

Riezenweg

Uift

EETTAfels | STOELEN | KASTEN | FAUTEUILS

GROTE PARTIJ – KLEINE PRIJZEN!